

двох томах. – Т. 1. – К., 1977. 9. Омельченко В.І. Живописець слова. – К., 1968. 10. Серета В.Т. Витоки стильової манери видатного прозаїка // Літературознавство. – 1988. – № 11. 11. Сич В.Ф. Розряди прикметників за значенням і їх стилістичні функції // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 6. 12. Сучасна українська літературна мова: за ред. О.Д. Пономарева. – К., 1997.

В.В. Задорожний

Національний університет “Львівська політехніка”

КОМУНІКАТИВНА СПЕЦИФІКА ФОРМУЛИ ВИНАХОДУ В НІМЕЦЬКИХ ПАТЕНТНИХ ОПИСАХ

© Задорожний В.В., 2002

Розглядається комунікативно орієнтована специфіка патентної формули у німецьких патентних описах (викладених описів винаходів до неакцептованої заявки, тобто, виданих до проведення експертизи на матеріальні передумови патентоспроможності; викладених описів винаходів до акцептованої заявки; патентних описів) на термінологічному рівні. Так звана патентна німецька мова зумовлена цим специфічним використанням мови. При порушенні патентних прав або при протесті щодо видачі патенту до уваги беруться у правовому та мовному аспекті найважливіші інформаційні частини патентного опису – патентні вимоги та суть винаходу.

Im Artikel wird kommunikativorientierte Spezifik der Patentansprüche in den deutschen Patentschriften (Offenlegungsschrift, Auslegeschrift und Patentschrift) auf der terminologischen Ebene behandelt. Das sogenannte Patentdeutsch ist durch diesen spezifischen Sprachgebrauch verursacht. Beim Patenteingriff oder Patenteinspruch werden die wichtigsten Informationsteile - Patentansprüche und Erfindungskern - der Patentschrift in rechtlicher und sprachlicher Sicht in Betracht gezogen.

Глобалізація, яка охопила практично всі сфери людського буття, тобто, розширення ринків, усування політичних кордонів, створення спільних фундаментів нового суспільства та експансивність мас-медіа, електронних засобів зв'язку та обміну інформацією [4, с. 304 – – 305], мають великий вплив на потужний шар інформативно-правових текстів – патентні описи (ПО).

Патентні описи, як відомо, є уніфікованими науково-правовими документами, які складаються згідно з чинним патентним законодавством країн та зберігають узгоджену на міждержавному рівні структурно-термінологічну ідентичність незалежно від мови написання тексту. Усталеними у композиційному та мовному аспекті є три блоки ПО: бібліографічна частина, опис винаходу та патентна формула. Бібліографічна частина характеризується використанням лексичних одиниць, які є інструктивними для реципієнтів. Компоненти цього блоку виконують функцію підзаголовків, пишуться згідно з усталеними композиційними вимогами та складаються із слів-речень чи фраз, які мають додаткову цифрову індексацію. Опис винаходу та патентна формула є настільки клішованими, що при патентуванні подібних винаходів одним автором текст цих ПО може збігатися майже без змін, зберігаючи структуру викладення першої заявки на винахід в усіх подальших заявках,

крім компонента “суть винаходу”, де викладається конкретна специфіка запатентованого винаходу. Така композиційно-мовна особливість ПО дозволяє проводити комп’ютерне опрацювання текстів та їх переклад.

Серед усіх елементів німецьких патентних описів, незалежно від їх виду (Offenlegungsschrift, Auslegeschrift, Patentschrift), композиційно-інформативні елементи зберігають усталену та зафіксовану у патентних законах мовну структуру, видозмінювання якої не допускається. Найважливішим із цих композиційних елементів у комунікативному аспекті є предмет винаходу”), викладений у патентній формулі (“Patentanspruch”) та описі винаходу (“Patentbeschreibung”), які захищають суть винаходу у правовому аспекті. Автори ПО оперують тим лексичним матеріалом, який використаний у інформаційних блоках “опис винаходу” та “суть винаходу” (“Erfindungskern/ -tatbestand, -wesen”) з метою уникнення різного смислового розуміння конкретики винаходу.

Цей блок розглядається експертами при виникненні претензій третіх сторін щодо винаходу, тобто порушенні патентних прав (“Patenteingriff”), коли існує протест проти видачі патенту (“Patenteinspruch”). Тому його комунікативна наповненість є в полі зору винахідників, юристів та лінгвістів. Винахідники при складанні опису винаходу та, зокрема, патентної формули консультуються у правників щодо захисту патентних вимог від цих претензій. Для уникнення правових колізій пункти патентної формули формулюються одним складнопідрядним реченням із великою кількістю підрядних речень, які конкретизують суть винаходу, щоб не допустити подвійного розуміння технічно-правової інформації. Лексичне наповнення такого речення базується винятково на термінах, використаних у описі винаходу.

Інформація у патентній вимозі викладена двома частинами, де чітко розмежовані тематично-релативні зв’язки. Кожна патентна вимога розпочинається обмежуючою (тематичною) частиною (“Oberbegriff”), де вказується технічний стан, який повинен бути удосконаленим даним винаходом. Розрізнявальна частина формули винаходу (“Unterbegriff”) як релативна частина виділяється від тематичної, як відомо, зворотом “який характеризується тим, що...”: “dadurch gekennzeichnet, dass...”, або “gekennzeichnet durch...”. Незахищений у правовому аспекті блок (тема) містить загальновідому технічну інформацію, яка описує технічні розв’язки, що удосконалюються запатентованим винаходом, суть якого викладається у релативній частині тексту.

Обмежуюча частина містить лише ту інформацію, яка потрібна для адекватної характеристики попереднього технічного розв’язку. Однак вона включає і спільну для існуючого та патентованого технічного розв’язку ознаку, яка удосконалюється новим винаходом, інакше даний пункт патентної вимоги стає нечітким і недостатньо захищеним у правовому аспекті. Ця обмежуюча частина фіксує лише головну особливість винаходу, тобто викладає основну ознаку, яка відрізняє новий технічний розв’язок від попередніх. Викладення цієї технічної ознаки є настільки змістовним, широким та повним, що цією ознакою автор винаходу прагне охопити якнайбільше об’єктів, яких може стосуватися даний винахід.

Додаткові або другорядні (незалежні) ознаки винаходу викладаються авторами як окремі патентні вимоги, тобто: “Unteranspruche” чи “Nebenanspruche”. Їх композиційне та лексичне оформлення не відрізняється від основних патентних вимог. Додаткові патентні ознаки містять повідомлення про можливі варіанти реалізації винаходу, тобто, розширюють коло об’єктів, що охоплюються даним винаходом. Для зручності зорового розрізнення

основних патентних вимог від другорядних застосовують додаткове виділення тексту абзацами, які розбивають його на інформативно-правові компоненти за допомогою тире чи крапки з комою.

Незважаючи на вимоги усунення різноаспектного тлумачення предмета винаходу, у патентній формулі однозначність розуміння винаходу можлива при детальному розгляді композиційного компонента “суть винаходу”. Патентні вимоги є певним рефератом суті винаходу. Лексичне наповнення цих двох компонентів адекватне, у викладенні використовуються спільні терміни. Текст патентної формули має стандартизовані словосполучення, стійкі звороти, використання яких є обов’язковим. Стандартизовані словосполучення сприяють певному легшому сприйняттю, є типовими для ділового стилю. Стандартизація мовних засобів у ПО сприяє електронній обробці тексту [2, с. 16]. Компресія викладення спостерігається у перенесенні інформативних елементів із блоку “патентні вимоги” у блок “опис винаходу”, де блок “патентна формула” завдяки своїй інформативно-правовій функції розміщується у сучасних ПО перед блоком “опис винаходу”, так що автори роблять інколи посилання у тексті на саму формулу винаходу, напр.: “Die Erfindung betrifft eine Schaltungsanordnung gemäss **dem Oberbegriff des Patentanspruchs***...” (ПО DPS- № 3201592 за 1983 р.). Ця зв’язність тексту захищає винахідника від небажаного перенасичення інформацією формули винаходу, з одного боку, та сприяє її прозорості.

Серед інженерів вкорінилося поняття “Patentdeutsch” [1, с. 149], тобто специфічне використання німецької мови у патентознавстві, яке потребує певних юридичних та філологічних знань для уникнення претензій з боку інших винахідників. Так, наприклад, існуючий німецько-російський патентний словник містить до 17 тисяч термінів (шкода, що українські словники такого типу ще не створені). Специфіка цієї мови у патентознавстві викликана насамперед використанням великої кількості слів, які для пересічного користувача є неологізмами (“Neuworter” [3, с. 78]). Як вдало відмічають укладачі патентних словників, добрі знання особливостей патентного законодавства та патентної термінології сприяють реалізації контактів в галузі патентних відносин [1, с. 5].

Лише ґрунтовний розгляд науково-технічної інформації у формулі винаходу та суті винаходу у мовному аспекті дає можливість повного та правильного розуміння комунікативної специфіки формули винаходу, що сприяє уникненню правових колізій у сфері винахідництва.

1. *Немецко-русский и русско-немецкий патентный словарь / Берсон А.С., Лилевяли А.А., Мясников Б.П. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Русский язык, 1981. – 416 с.*
2. *Возная Р.Ф. Основные проявления стандартизации в языке деловых документов: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – К., 1983. – 25 с.*
3. *Розен Е.В. Немецкая лексика: история и современность: Учеб. пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 96 с.*
4. *Bernadeta Welc. Wpływ procesów globalizacji na dziedzictwo językowe i kulturowe w Polsce. Rola komunikacji międzykulturowej w procesie integracji europejskiej. Redakcja naukowa: Jerzy Rygałski, Lukasz Sułkowski. Tom III, Zeszyt 2. Łódź 2001.*

* Виділення в тексті наше. – В.З.